

הַאֲזִינוּ

Ha'azinu

ראשון

Hearken, O heaven as I declare, let the
earth hear my mouth's sayings.

1 הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֶדְבָּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי:

אֶצִּיתוּ שְׁמַיָּא וְאַמְלִל וְתִשְׁמַע אֶרְעָא מִימְרֵי פִמִּי

Rashi

הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם. שאני מתרה בהם בישראל, ותהיו אתם עדים בדבר שכך אמרתי להם שאתם תהיו עדים, וכן ותשמע הארץ. ולמה העיד בהם שמים וארץ, אמר משה, אני בשר ודם למחר אני מת, אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית מי בא ומכחישם, לפיכך העיד בהם שמים וארץ, עדים שהם קיימים לעולם, ועוד שאם יזכו יבואו העדים ויתנו שכרם, הִגְפֹּן תִּתֵּן פְּרִיָּה וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טֶלֶם (זכריה ח, יב), ואם יתחייבו, תהיה בהם יד העדים תחלה, וְעֶצֶר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ (דברים יא, יז), ואח"כ וְאַבְדָּתָם מִהֲרָה (שם) על ידי האומות:

Let my instruction flow like rainfall, let
my saying drip like dew; like storm
winds on verdure, and like raindrops
on grass.

2 יַעְרֹף כַּמָּטָר לִקְחֵי תִנּוּל ^{to drip} כָּטַל אִמְרָתִי ^{to droop} כַּמָּטָר לִקְחֵי תִנּוּל ^{shower of rain} וְכַרְבִּיבִים עָלֵי־עֵשֶׂב: ^{a sprout} כַּשְׁעִירִם עָלֵי־דָשָׁא

יְבִסֵּם כַּמָּטָר אִוְלָפְנִי יִתְקַבֵּל כָּטַל מִימְרֵי פִרוּחֵי
מָטָרָא דְנִשְׁבִּין עַל דְתַאָּה וְכַרְסִיסֵי מְלָקוּשָׁא דִּי עַל
עֵשְׂבָא

Rashi

יערוף כמטר לקחי. זו היא העדות, שתעידו שאני אומר בפניכם תורה שנתתי לישראל שהיא חיים לעולם, כמטר הזה שהוא חיים לעולם (ספרי שו) כאשר יערפו השמים טל ומטר: יערוף. לשון יטיף, וכן יִרְעֶפּוֹן דָּשֶׁן (תהלים סה, יב), יַעְרֹפוּ טָל (לקמן לג, כח): תזל כטל. שהכל שמחים בו, לפי שהמטר יש בו עצבים לבריות (ס"א יש עצבים בו), כגון הולכי דרכים ומי שהיה בורו מלא יין (ספרי שו):

כשעירם. לשון רוח סערה, כתרגומו פִּרוּחֵי מָטָרָא, מה הרוחות הללו מחזיקין את העשבים ומגדלין אותם, אף דברי תורה

מגדלין את לומדיהן:

וכרביבם. טיפי מטר, ונראה לי על שם שיורה כחץ נקרא רביב, כמה דאת אמר רבא קשת (בראשית כא, כ):

דשא. ארברי"ץ. עטיפת הארץ מכוסה בירק:

עשב. קלח אחד קרוי עשב, וכל מין ומין לעצמו קרוי עשב:

When I pronounce the name of Adonoy,
give greatness to our God,

3 כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גִדְל לְאֱלֹהֵינוּ:

אֲרִי בְשֵׁמָא דִּי אֲנָא מְצַלִּי הָבוּ רְבוּתָא קֳדָם אֱלֹהָנָא

Rashi

כי שם ה' אקרא. הרי כי משמש בלשון כאשר, כמו כי תבאו אל הארץ (ויקרא כג, י), כשאקרא ואזכיר שם ה', אתם הבו
גודל לאלהינו וברכו שמו (יומא לז.), מכאן אמרו, שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר ברכה שבמקדש (תענית טז):

The Almighty's works are flawless, for
all His ways are just; A God of
faithfulness without injustice; righteous
and upright is He.

4 הַצּוֹר תְּמִים פַּעְלֹוּ כִּי כָל־דַּרְכָּיו מִשְׁפָּט אֶל אֱמוּנָה וְאֵין

עוֹל צַדִּיק וְיֵשֶׁר הוּא:

תְּקִיפָא דְשְׁלָמִין עוֹבְדוּהִי אֲרִי כָּל אֲרֻחָתָהּ דִּינָא אֱלֹהָא
מְהִימְנָא דְמִן קְדָמוּהִי עוֹלָה לֹא נֶפֶק מִן קֳדָם דְּזַכִּי
וְקָשִׁיט הוּא

Rashi

הצור תמים פעלו. אע"פ שהוא חזק, כשמביא פורענות על עוברי רצונו, לא בשטף הוא מביא, כי אם בדין, כי תמים פעלו:
אל אמונה. לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא, ואע"פ שמאחר את תגמולם, סופו לאמן את דבריו:
ואין עול. אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעולם הזה:
צדיק וישר הוא. הכל מצדיקים עליהם את דינו, וכך ראוי וישר להם, צדיק מפי הבריות, וישר הוא וראוי להצדיקו:

Destructiveness does not affect Him, it
is the defect of His children; a
generation warped and twisted.

5 שֶׁתָּת לוֹ לֹא בְּנִיּוֹ מוֹמָם דּוֹר עֲקָשׁ וּפְתִלָּהל tortuous distorted anything

תְּבִילוּ לְהוֹן לֹא לֵה בְּנִיָּא דִּי פְלַחוּ לְטַעוּתָא דָּרָא
דְּאֲשַׁנּוּ עוֹבְדוּהִי וְאֲשַׁתְּנִי

Rashi

שחת לו וגו'. כתרגומו תבילו להון לא ליה:

בניו מומם. בניו היו, והשחתה שהשחיתו היא מומם:

בניו מומם. מומם של בניו היה, ולא מומם:

דור עקש. עקום ומעוקל, כמו ואת כל הישרה יעקשו (מיכה ג, ט), ובלשון משנה, חולדה ששיניה עקומות ועקושות: ופתלתל. אנטורטייליש כפתיל הזה שגודלין אותו ומקיפין אותו סביבות הגדיל. פתלתל, מן התיבות הכפולות, כמו ירקרק, אדמדמ, סחרחר, סגלגל:

Is it with Adonoy that you deal this
way? base people lacking wisdom. Is
He not your Father, who made you His?
He made you and gave you a base.

הא קדם יי אתון גמלין דא עמא דקבילו אורייתא ולא
חכימו הלא הוא אבון ואת די לה הוא עבדך
ואתקנך

6 the ה' ליהוה תגמלו זאת עם נבל ולא חכם

הלוא הוא אביך קנך הוא עשך ויכנך:

Rashi

ה לה' תגמלו זאת. לשון תימה, וכי לפניו אתם מעציבין, שיש בידו להפרע מכם ושהיטיב לכם בכל הטובות:
עם נבל. ששכחו את העשוי להם:
ולא חכם. להבין את הנולדות שיש בידו להיטיב ולהרע:
הלא הוא אביך קנך. שקנאך, שקנך בקן הסלעים ובארץ חזקה, שתקנך בכל מיני תקנה:
הוא עשך. אומה באומות:
ויכנך. אחרי כן בכל מיני בסיס ופן. מכם כהנים, מכם נביאים, ומכם מלכים, כך שהכל תלוי בו:

שני

Remember world history, study the
generational epochs. Ask your father
and he will relate to you, your elders
and they will tell you.

אדכר יומין דמן עלמא אסתפל בשני דר ודר שאל
אבון ויחוי לך סביך וימרין לך

7 זכר ימות עולם בינו שנות דור ודור שאל אביך ויגדך

תקנך ויאמרו לך:

זכור ימות עולם. מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו:

בינו שנות דור ודור. דור אנוש שהציף עליהם מי אוקינוס, ודור המבול ששטפם. דבר אחר, לא נתתם לבבכם על שעבר, בינו

שנות דור ודור, להכיר להבא, שיש בידו להיטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיח והעולם הבא:

שאל אביך. אלו הנביאים שנקראים אבות, כמו שנאמר באלהיו אבי אבי רכב ישראל (מלכים ב, יב):

זקניך. אלו החכמים:

ויאמרו לך. הראשונות:

When the Exalted One bequeathed
nations, when He set apart the sons of
man; He established the boundaries of
peoples according to the number of
Bnei Yisroel.

8 בְּהִנָּחֵל עֲלֵיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם יִצַּב גְּבֻלָּתָהּ
her border to break through

עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

בְּאַחֲסָנָא עֲלָאָה עֲמֻמָּא בְּפִרְשֻׁתָּהּ בְּנֵי אֲנָשָׁא קִיִּים

תְּחוּמֵי עֲמֻמָּא לְמִנְיָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

בהנחל עליון גוים. כשהנחיל הקב"ה למכעיסיו את חלק נחלתם, הציפם ושטפם:

בהפרידו בני אדם. כשהפיץ דור הפלגה היה בידו להעבירם מן העולם, ולא עשה כן, אלא יצב גבולות עמים, קיימם ולא

אבדם:

למספר בני ישראל. בשביל מספר בני ישראל שעתידין לצאת מבני שם, ולמספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים,

הציב גבולות עמים. שבעים לשון:

Because [of] Adonoy's portion, His
people, Yaakov the cable of His
heritage.

9 כִּי חֵלֶק יְהוָה עֲמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ:

אַרְי חֵלֶקֶא דִּי עֲמָה יַעֲקֹב עֲדָב אַחֲסָנָתָהּ

כי חלק ה' עמו. למה כל זאת, לפי שהיה חלקו כבוש ביניהם, ועתיד לצאת, ומי הוא חלקו, עמו, ומי הוא עמו.

יעקב חבל נחלתו. והוא השלישי באבות, המשולש בשלש זכויות, זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו, הרי ג', כחבל הזה שהוא

עשוי בג' גדילים, והוא ובניו היו לו לנחלה, ולא ישמעאל בן אברהם ולא עשו בנו של יצחק:

He found them in a wilderness country,
in arid, shrieking desolation. He
encircled them around, He granted
them understanding, He sheltered them
like the pupil of His eye.

10 ימצאֵהוּ בְּאַרְץ מִדְבָּר וּבְתֵהוּ
wilderness יִשְׁמֹן
howl יִלֵּל
chaos
pupil of the eye
יִסְבְּבֵהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יַצְרֵנָהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָיו:

סָפִיק צְרִיכֵיהוֹן בְּאַרְעָא מִדְבְּרָא וּבֵית צִחְוֹנָא אֶתְרֵי דִי
לִית מִיָּא אֲשֶׁרְנוֹן סְחוֹר סְחוֹר לְשִׁכְנָתָהּ אֶלְפָנוֹן פִּתְגָמִי
אוֹרִיתָא נְטָרְנוֹן כְּכַבֵּת עֵינֵיהוֹן

Rashi

ימצאהו בארץ מדבר. אותם מצא לו נאמנים בארץ המדבר, שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו, מה שלא עשו ישמעאל ועשו, שנאמר וְזָרַח מְשַׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פֶּאֶרָן (לקמן לג, ב):
ובתהו ילל ישמן. ארץ ציה ושממה, מקום יללת תנינים ובנות יענה, אף שם נמשכו אחר האמונה, ולא אמרו למשה היאך נצא למדברות מקום ציה ושממון, כענין שנאמר לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בְּמִדְבָּר (ירמיה ב, ב):
יסבבנהו. שם סבבם והקיפם בעננים, וסבבם בדגלים לארבע רוחות, וסבבם בתחתית ההר שכפהו עליהם כגיגית: יבוננהו. שם בתורה ובינה:
יצרנהו. מנחש שרף ועקרב ומן האומות:
כאישון עינו. הוא השחור שבעין שהמאור יוצא הימנו, ואונקלוס תרגם ימצאהו, יספיקהו כל צרכו במדבר, כמו ומָצָא לָהֶם (במדבר יא, כב), לֹא יִמָּצָא לָנוּ הָהָר (יהושע יז, טז).
יסבבנהו. אֲשֶׁרְנוֹן סְחוֹר סְחוֹר לְשִׁכְנָתָהּ, אוהל מועד באמצע וארבעה דגלים לארבע רוחות:

Like an eagle who rouses his nest,
fluttering over his young, He extends
His wings, grasps them, He bears them
on His wing.

11 כְּנֹשֶׁר יַעִיר קִנּוֹ עַל-גּוֹזְלָיו
to brood יִרְחֹף
fledgling גּוֹזְלָיו
nest קִנּוֹ
pinion
כְּנִפָּיו יִקְחֵהוּ יִשְׁאֲהוּ עַל-אֶבְרָתוֹ:

כְּנֹשֶׁרָא דְמַחִישׁ לְקִנָּה עַל בְּנוֹהִי מִתְחוּפֶה פְּרִיס
גְּדִפוּהִי מִקְבִּלְהוֹן מְנַטְלְהוֹן עַל תְּקוּפָא אֶבְרוּהִי

Rashi

כנשר יעיר קנו. נהגם ברחמים ובחמלה, כנשר הזה, רחמני על בניו ואינו נכנס לקנו פתאום, עד שהוא מקשקש ומטרף על בניו בכנפיו בין אילן לאילן, בין שוכה לחברתה, כדי שִׁיעֲזֹרוּ בניו ויהא בהם כח לקבלו:
יעיר קנו. יעורר בניו:
על גוזליו ירחף. אינו מכביד עצמו עליהם, אלא מחופף, נוגע ואינו נוגע, אף הקב"ה שְׂדֵי לֹא מְצַאנָהוּ שְׂגִיָּא כֹחַ (איוב לו, כג), כשבא ליתן תורה לא נגלה עליהם מרוח אחת אלא מארבע רוחות, שנאמר ה' מְסִינִי בְּאִבְנוֹרָח מְשַׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פֶּאֶרָן

וְאַתָּה מְרַבֵּת קֹדֶשׁ (לקמן לג, ב), אֱלֹהִים מְתִימִן יָבֹא (חבקוק ג, ג) זו רוח רביעית:
 יפרוש כנפיו יקחהו. כשבא ליטלן ממקום למקום, אינו נוטלן ברגליו כשאר עופות, לפי ששאר עופות יראים מן הנשר, שהוא
 מגביה לעוף ופורח עליהם, לפיכך נושאן ברגליו מפני הנשר, אבל הנשר אינו ירא אלא מן החץ, לפיכך נושאן על כנפיו,
 אומר, מוטב שיכנס החץ בי ולא יכנס בבני, אף הקב"ה, וְאַשָּׂא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי נְשָׁרִים (שמות יט, ד), כשנסעו מצרים
 אחריהם והשיגום (חונים) על הים, היו זורקים בהם חצים ואבני בליסטראות, מיד ויסע מלאך האלהים וגו' ויבא בין מַחֲנֵה
 מִצְרַיִם וגו' (שם יד, יט-כ):

Adonoy conducted them alone, without
 [opposition by] alien gods.

12 יְהוָה בִּדְדוֹ יְנַחֵנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֹכַר: to guide separate

יִי בְלַחֲדוּתָהּ עֲתִיד לְאַשְׁרִיּוּתָהוֹן בְּעֶלְמָא דְּהוּא עֲתִיד
 לְאַתְחַדְתָּא וְלֹא יִתְקִים קְדָמוּהִי פְלַחַן טַעֲוִין

Rashi

ה' בדד. ה' בדד וְכַטַּח נהגם במדבר:

ואין עמו אל נכר. לא היה כח באחד מכל אלהי הגויים להראות כחו ולהלחם עמהם. ורבותינו דרשוהו על העתיד (ספרי
 שט"ו), וכן תרגם אונקלוס. ואני אומר דברי תוכחה הם, להעיד השמים והארץ, ותהא השירה להם לעד, שסופן לבגוד ולא
 יזכרו הראשונות שעשה להם ולא הנולדות שהוא עתיד לעשות להם. לפיכך צריך ליישב הדבר לכאן ולכאן, וכל הענין מוסב
 על זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, כן עשה להם וכן עתיד לעשות, כל זה היה להם לזכור:

שלישי

He shall transport them over the
 summit of the earth where they will
 consume the produce of the fields; and
 He shall nurture them with honey of
 bedrock and oil of staunchest rock
 mass.

13 יִרְכְּבֵהוּ עַל-בְּמוֹתֵי [בְּמִתִּי] אֶרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת produce high places

שְׂדֵי וַיִּנְקְהוּ דְּבִשׁ מִסֵּלַע וְשֶׁמֶן מִחִלְמִישׁ צוּר: from flint

אֲשֶׁרֶנּוֹן עַל תְּקִפֵּי אֶרְעָא וְאוֹכְלָנוֹן בְּזַת סְנַאִיָּהוֹן וַיֵּהב
 לְהוֹן בְּזַת שְׁלִיטֵי קְרוּין וְנִכְסֵי יִתְבִּי כְּרִכִּין תְּקִיפִין

Rashi

ירכבהו על במותי ארץ. כל המקרא כתרגומו:

ירכבהו וגו'. על שם שארץ ישראל גבוה מכל הארצות (ספרי שט"ז):

ויאכל תנובת שדי. אלו פירות ארץ ישראל, שְׁקָלִים לָנוֹב ולהתבשל מכל פירות הארצות:

וינקהו דבש מסלע. מעשה באחד שאמר לבנו בסיכני, הבא לי קציעות מן החבית, הלך ומצא הדבש צף על פיה, אמר לו זו

של דבש הוא, אמר לו השקע ידך לתוכה ואתה מעלה קציעות מתוכה (ספרי שטז):

במותי ארץ. לשון גובה:

שדי. לשון שדה:

חלמיש צור. תקפו וחזקו של סלע. כשאנו דבוק לתיבה שלאחריו נקוד חֶלְמִישׁ, וכשהוא דבוק נקוד חֶלְמִישׁ:

ושמן מחלמיש צור. אלו זיתים של גוש חלב:

Butter-fat of cattle and milk of sheep
with the fat of lambs, and rams native to
Bashan and goats, with the fat of wheat
kidneys, and the wine-flavored blood of
the grapes will you drink.

14 חֶמְאָת בָּקָר וְחֶלֶב צֹאן עִם־חֶלֶב כְּרִים וְאֵילִים
butter
בְּנֵי־בָשָׁן וְעֵתוּדִים עִם־חֶלֶב כְּלִיֹּת חֶטָּה
kidney prepared
וְדָם־עֵנָב תִּשְׁתֶּה־חֹמֶר:
a grape

יִהְיֶה לָהֶן בָּזֵת מִלְכִּיהֶן וְשְׁלִיטִיהֶן עִם עוֹתֵר רִבְרִיָּהֶן
וְתַקְפִּיהֶן עֲמָא דְאַרְעֵהֶן וְאַחֲסִנְתֵּהֶן עִם בָּזֵת חִילִיָּהֶן
וּמִשְׁרִיתֵהֶן וְדָם גְּבִרִיָּהֶן יִתְשַׁד כְּמִיא

Rashi

חמאת בקר וחלב צאן. זה היה בימי שלמה, שנאמר עֲשֶׂהָ בָּקָר בְּרָאִים וְעֲשִׂרִים בָּקָר רָעִי וּמֵאָה צֹאן (מלכים-א ה, ג):

עם חלב כרים. זה היה בימי עשרת השבטים, שנאמר וְאֶכְלִים כְּרִים מִצֹּאן (עמוס ו, ד):

חלב כליות חטה. זה היה בימי שלמה, שנאמר וַיְהִי לָחֶם שְׁלֹמֹה וְגו' (מלכים-א ה, ב):

ודם ענב תשתה חמר. בימי עשרת השבטים הַשְׁתִּים בְּמִזְרְקֵי יֵין (עמוס ו, ו):

חמאת בקר. הוא שומן הנקלט מעל גבי החלב:

וחלב צאן. חלב של צאן, וכשהוא דבוק נקוד חֶלֶב, כמו בְּחֶלֶב אֱמֹ:

כרים. כבשים:

ואילים. כמשמעו:

בני בשן. שמנים היו:

כליות חטה. חטים שמנים כחלב כליות וגסין ככוליא:

ודם ענב. היה שותה יין טוב, וטעם יין חשוב:

חמר. יין בלשון ארמי: חמר. אין זה שם דבר, אלא לשון משובח בטעם, ווינ"ש בלע"ז, ועוד יש לפרש שני מקראות הללו אחר

תרגום של אונקלוס, אֲשֶׁר־נֹנֶן עַל תְּקִפִּי אֶרְעָא וְגו':

Yeshurun grew fat and rebelled, you
grew fat, you have become thick, and
are covered with fat; he forsook the God
who made him, he insulted the Rock of
his salvation.

15 וַיִּשְׁמֶן יִשְׁרוּן וַיִּבְעֹט שְׁמֹנֶת עֲבִית כְּשִׁית
to grow fat to be dense to trample down
וַיִּטֹּשׁ אֱלֹהֵהוּ וַיִּנְבֹּל צוּר יִשְׁעָתוֹ: properly

וַעֲתַר יִשְׂרָאֵל וּבְעֵט אֶצְלַח תְּקוּף קָנָא נִכְסִין וַיִּשְׁבֹּק
פִּלְחֹן אֱלֹהָא דְעַבְדָּהּ וְאַרְגִּז קִדְם תְּקִיפָא דְפָרְקָהּ

Rashi

עבית. לשון עובי:

כשית. כמו כְּסִית, לשון כִּי כֶסֶה פָּנָיו בְּחִלְבּוֹ (איוב טו, כז), כאדם ששמן מבפנים וכסליו נכפלים מבחוץ, וכן הוא אומר וַיַּעַשׂ
פִּימָה עָלָי כֶּסֶל (שם):
כשית. יש לשון קל בלשון כסוי, כמו וְכֶסֶה קֶלֶוֹן עָרוֹם (משלי יב, טז), ואם כתב כְּשִׁית דגוש היה נשמע כְּסִית את אחרים, כמו
כִּי כֶסֶה פָּנָיו (איוב טו, כז):
וינבל צור ישועתו. גנאו ובזהו, כמו שנאמר אֶחָדֵיהֶם אֶל הַיֵּכֶל ה' וגו' (יחזקאל ח, טז), אין נבול גדול מזה:

They incited His vengeance with
strangers, with loathsomeness did they
spite Him.

16 יִקְנָאֵהוּ בְּזָרִים בְּתוֹעֵבָת יַכְעִסָּהוּ: to be zealous

אֶקְנִיאֵהוּ קְדָמוּהִי בְּפִלְחֹן טַעוֹן בְּתוֹעֵבָתָא אֲרַגִּיזוּ
קְדָמוּהִי

Rashi

יקנאהו. הבעירו חמתו וקנאתו:

בתועבות. במעשים תעובים, כגון משכב זכור וכשפים שנאמר בהם תועבה:

They slaughtered to ineffectual demons,
gods they did not know; novelties,
lately arrived—your forefathers were
not awed by them.

17 יִזְבְּחוּ לִישָׁדִים לֹא אֱלֹהִים לֹא יָדְעוּם חֲדָשִׁים
מִקְרָב בָּאוּ לֹא שְׁעָרוֹם אֲבֹתֵיהֶם:

דְּבָחוּ לִישָׁדִין דְּלִית בְּהוֹן צְרוּךְ דְּחִלּוֹ דְּלֹא יִדְעֻנּוּ חֲדָתִין
דִּי מִקְרִיב אֶתְעַבְּדוּ לֹא אֶתְעַסְקוּ בְּהוֹן אֲבָהֵתְכוֹן

Rashi

לא אלה. כתרגומו דלית בהון צרוף, אילו היה בהם צרוף לא היתה קנאה כפולה כמו עכשיו:
חדשים מקרוב באו. אפילו האומות לא היו רגילים בהם (ספרי שיח), נכרי שהיה רואה אותם היה אומר, זה צלם יהודי:
לא שערום אבותיכם. לא יראו מהם, לא עמדה שערותם מפניהם, דרך שערות האדם לעמוד מחמת יראה, כך נדרש בספרי
(שם). ויש לפרש עוד, שערום, לשון ושעירים ירקדו שם (ישעיה יג, כא). שעירים הם שדים, לא עשו אבותיכם שעירים הללו:

the Rock Who bore you, you
disregarded; you forsook the Almighty
Who delivered you.

דחלת תקיפא דבראך אתנשטא שבקתא פלחון אלהא
דעבדך

18 צור ילדך תשי ותשפח אל מחללך: to keep in memory

Rashi
תשי. תשכח. ורבותינו דרשו, כשבא להיטיב לכם, אתם מכעיסין לפניו ומתישים כחו מלהיטיב לכם (ספרי שי"ט):

אל מחוללך. מוציאך מרחם, לשון יחולל אילות (תהלים כט, ט), חיל פילדה (שם מח, ז):

רביעי

Adonoy saw and was angered, by the
spite of His sons and His daughters.

וגלי קדם יי ותקף רגזה מדארגיו קדמוהי בנין ובנות

He said, "I will hide My face from
them, I will see what their end will be;
for they are an upsetting generation,
sons who are devoid of breeding.

ואמר אסלק שכןתי מנהון גלי קדמי מה יהי
בסופיהון ארי דרא דאשניו אנון בנאי דלית בהון
הימנו

19 וירא יהוה וינאץ מפעס בנני ובנותיו: to scorn

20 ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם פי דור

תהפכת המה בנים לא- אמן בם: established she will turn over

Rashi
מה אחריתם. מה תעלה בהם בסופם:
כי דור תהפכות המה. מהפכין רצוני לכעס:

לא אמון במ. אין גדולי נָכָרִים בהם, כי הוריתם דרך טובה וסרו ממנה:

אמון. לשון וַיְהִי אִמָּן (אסתר ב, ז), נודריטור"ה בלע"ז. דבר אחר אמון, לשון אמונה כתרגומו, אמרו בסיני נעשה ונשמע, ובשעה קלה בטלו הבטחתם ועשו העגל:

to be
zealous

21 הֵם קִנְאוּנִי בְּלֹא-אֵל כְּעֶסְוִי בְּהַבְלִיהֶם וְאֲנִי

אֶקְנִיאֶם בְּלֹא-עֵם בְּגוֹי נָבֵל אֲכַעִיסֶם:

They have incited Me to vengeance with
a non-god—have spited Me with their
idols; and I will incite them with a non-
people, I shall anger them with a
faithless nation.

אָנוּן אֶקְנִיאֵנוּ קִדְמִי בְּלֹא דַחְלָא אֶרְגִּיזוּ קִדְמִי בְּפִלְחָן
טַעֲנוּ וְאֵנָּה אֶקְנִינוּ בְּלֹא עֵם בְּעַמָּא טַפְשָׁא אֶרְגִּזְנוּ

Rashi

קנאוני. הבעירו חמתי:

בלא אל. בדבר שאינו אלוה:

בלא עם. באומה שאין לה שם, שנאמר הן אֶרֶץ כְּשָׁדִים זֶה הָעָם לֹא הָיָה (ישעיה כג, יג), ובעשו הוא אומר בְּזוּי אֶתָּה מְאֹד (עובדיה א, ב):

בגוי נבל אכעיסם. אלו הכופרים, וכן הוא אומר אֶמֶר נָבֵל בְּלִבּוֹ אֵין אֱלֹהִים (תהלים יד, א):

For a fire shall blaze in My anger, that
will burn till the lowest grave; it shall
consume the land and its produce, and
enflame the bases of mountains.

אֲרִי קְדוֹם תִּקְיָה כְּאֶשָּׁא נִפְק מִקְדָּמִי בְּרִגְזִי וְשָׂצִי עַד
שְׂאוֹל אֶרְעִית וְאֶסֶף אֶרְעָא וְעַלְלָתָהּ וְשָׂצִית עַד סִיפֵי
טוּרֵיָא

to burn

to inflame

22 כִּי-אֵשׁ קִדְחָהּ בְּאִפִּי וְתִקַּד עַד-שְׂאוֹל

properly

harvest

under me

תִּתְחַתִּית וְתֹאכַל אֶרֶץ וַיִּבְלָה וְתִלְהֹט

a
foundation

מוֹסְדֵי הָרִים:

Rashi

קדחה. בערה:

ותיקד. בכם עד היסוד:

ותאכל ארץ ויבולה. ארצכם ויבולה:

ותלהט. ירושלים המיוסדת על ההרים, שנאמר יְרוּשָׁלַם הָרִים סְבִיב לָהּ (שם קכה, ב):

I shall amass iniquity against them, I
shall deplete my arrows against them.

23 אֶסְפֶּה עֲלֵימוֹ רַעוֹת חֲצִי אֶכְלֶה-בָּם: properly arrow חֲצִי

אֶסֶף עֲלֵיהֶן בִּישׁוֹן מִכְתָּשִׁי אֲשַׁצִּי בָהֶן

Rashi

אספה עלימו רעות. אחביר רעה על רעה, לשון ספו שנה על שנה (ישעיה כט, א), ספות הרנה (לעיל כט, יח), עלותיכם ספו על זבחיכם (ירמיה ז, כא). דבר אחר, אספה, אכלה, כמו פן תספה (בראשית יט, טו):
חצי אכלה במ. כל חצי אשלים בהם, וקללה זו לפי הפורענות לברכה היא, חצי כלים והם אינם כלים:

Bloated with hunger, and embattled
with demons and slashed by Meriri;
and the teeth of animals will I send
against them along with the venom of
dust-crawlers.

24 מְזִי מְרִירִי רָעַב וּלְחָמִי רָשָׁף וְקִטָּב to crawl חֲלִילִי וְשׁוֹנְבֵה־מוֹת אֲשַׁלַּח-בָּם עִם־חֲמַת רוֹחַ מֵרֶגֶב וְאֶכְוִלִי עוֹף וּכְתִישִׁי רוּחִין בִּישׁוֹן וְשׁוֹן חַיֹּת

עפר:

נִפְתִּי כָפֶן וְאֶכְוִלִי עוֹף וּכְתִישִׁי רוּחִין בִּישׁוֹן וְשׁוֹן חַיֹּת
בָּרָא אֶגְרִי בָהֶן עִם חֲמַת תְּנִינָא דְזַחְלִין בַּעֲפָרָא

Rashi

מזי רעב. אונקלוס תרגם נפיתי כפן, ואין לי עד מוכיח עליו, ומשמו של רבי משה הדרשן מטולושא שמעתי, שעירי רעב, אדם כחוש מגדל שער על בשרו:
מזי. לשון ארמי שער מנא, דהוה מהפך במנא (מגילה יח):
ולחומי רשף. השדים נלחמו בהם, שנאמר ובני רשף יגביהו עוף (איוב ה, ז), והם שדים:
וקטב מרירי. וכריתות שד ששמו מרירי (פסחים קיא:): קטב. כריתה, כמו אהי קטבך שאל (הושע יג, יד):
ושן בהמות. מעשה היה, והיו הרחלים נושכין וממיתין (ספרי שכא):
חמת זוחלי עפר. ארס נחשים, המהלכים על גחונם על העפר כמים הזוחלים על הארץ. זחילה, לשון מרוצת המים על העפר, וכן כל מרוצת דבר המשפשף על העפר והולך:

From without, the sword shall
decimate, and from within chambers,
terror; both lad and lass, suckling and
aged man.

25 מִחוּץ תִּשְׁכַּל-חֶרֶב וּמִחֲדָרִים אִימָה גַם־בָּחוּר dread גַם־בָּחוּר

גַם־בְּתוּלָה יוֹנֵק עִם־אִישׁ שִׁיבָה: old age to suck

מִבָּרָא תִתְכַּל חֶרֶבָא וּמִתְּנַיָא חֲרָגַת מוֹתָא אַף
עוֹלְמִיָהוֹן אַף עוֹלְמָתָהוֹן יִנְקִיָהוֹן עִם אִנְשׁ סְבִיָהוֹן

Rashi

מחוץ תשכל חרב. מחוץ לעיר תשכלם חרב גייסות:

ומחדרים אימה. כשבורח ונמלט מן החרב, חדרי לבו נוקפים עליו מחמת אימה, והוא מת והולך בה. דבר אחר, ומחדרים אימה, שבבית תהיה אימת דבר, כמו שנאמר כי עלה מות בחלוניו (ירמיה ט, כ), וכן תרגם אונקלוס. דבר אחר מחוץ תשכל חרב, על מה שעשו בחוצות, שנאמר ומספר חצות ירושלם שמתם מזבחות לבשת (שם יא, יג — ספרי שם): ומחדרים אימה. על מה שעשו בחדרי חדרים, שנאמר אשר זקני בית ישראל עשים בחושך איש בחדרי משפיתו (יחזקאל ח, יב):

I thought, 'I shall abandon them,' I
would eliminate from mankind
mention of them.

26 אֲמַרְתִּי אֶפְאִיהֶם אֲשַׁבֵּיתָהּ מֵאַנּוּשׁ זְכָרָם:

אֲמַרְתִּי יַחּוּל רוּגְזִי עֲלֵיהֶן וְאֲשַׁצְנֶנּוּ אֶבְטַל מִבְּנֵי אָנָּשׁ
דּוּכְרֵינִיהֶן

Rashi

אמרתי אפאיהם. אמרתי בלבי אפאה אותם, ויש לפרש אפאיהם אשיתם פאה, להשליכם מעלי הפקר, ודוגמתו מצינו בעזרא, ויתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה (נחמיה ט, כב), להפקר, וכן חברו מנחם. ויש פותרים אותו כתרגומו, יחול רוגזי עליהן, ולא יתכן, שאם כן היה לו לכתוב אפאיהם, אחת לשמוש ואחת ליסוד, כמו אֶאָרְךָ (ישעיה מה, ה), אֶאֱמַצְכֶם בְּמוֹ פִי (איוב טז, ה), והאל"ף התיכונה אינה ראויה בו כלל, ואונקלוס תרגם אחר לשון הברייתא השנויה בספרי (שכב), החולקת תיבה זו לשלשה תיבות, אמרתי אף אי הם, אמרתי באפי אֶתְנֶם כאילו אינם, שיאמרו רואיהם עליהם איה הם:

Were it not for the enemy's amassed
rage, lest their oppressors estrange; lest
they say, 'Our armed might has
prevailed, and not Adonoy has
performed all this.'

27 כִּעֵס אוֹיֵב אֶגּוֹר פֶּן־יִנְכְּרוּ צָרִימוּ פֶּן־יֵאֱמְרוּ
לוֹלִי ^{if not}

יִדְּינוּ רָמָה וְלֹא יִהְיֶה פֶּעַל כָּל־זֹאת:

אֱלוּלָפוֹן רָגָזָא דְּסָנָאָה כְּנִישׁ דִּילְמָא יִתְרַבֵּר בְּעַל
דְּבָבָא דִּילְמָא יִימְרוּן יִדְנָא תְּקִיפַת לָנָא וְלֹא מִן קָדָם יִי
הָוּת כָּל דָּא

Rashi

לולי כעס אויב אגור. אם לא שכעס אויב כנוס עליהם להשחית, ואם יוכל להם וישחיתם, יתלה הגדלה בו ובאלהיו ולא יתלה הגדלה בי, וזהו שנאמר פן ינכרו צרימו, ינכרו הדבר לתלות גבורתם בנכרי שאין הגדולה שלו. פן ינכרו צרימו, ינכרו הדבר לתלות גבורתם בנכרי שאין הגדולה שלו.

For those nations squander counsel,
they lack intelligence.

intelligence

28 כִּי־גוֹי אֲבָד עֲצוֹת הִמָּה וְאֵין בָּהֶם תְּבוּנָה :

אָרִי עִם מְאֻבְדֵי עֲצָה אֲנוּן וְלִית בָּהוֹן סוּכְלָתָנוּ

Rashi

פן יאמרו ידנו רמה וגו'. כי אותו גוי אובד עצות המה. ואין בהם תבונה. שאלו היו חכמים, ישכילו זאת איכה ירדוף וגו'.

חמישי

Were they wise they would grasp this,
they would contemplate their ending.

if only

29 לֹו חֲכָמוּ יִשְׁכִּילוּ זֹאת יָבִינוּ לְאַחֲרֵיתָם:

אלו חֲכִימוּ אֶסְתַּכְּלוּ בְדָא סָבְרוּ מָה יְהִי בְסוֹפֵיהוֹן

Rashi

יבינו לאחריתם. יתנו לב להתבונן לסוף פורענותם של ישראל:

How can one pursue a thousand, and
two make ten thousand flee? Unless
their Almighty [lit. rock] has dealt them
away, and Adonoy has delivered them?

myriad

30 אֵיכָה יִרְדֹּף אֶחָד אֱלֹף וּשְׁנָיִם יָנִיסוּ רַבְבָּה אִם־לֹא

כִּי־צוּרָם מְכָרָם וַיהוָה הִסְגִּירָם:

אֶכְדִּין יִרְדֹּף חַד אֶלְפָא וּתְרִין יַעֲרִקוּן לְרַבּוּתָא אֵלֶהּ

(אָרִי) תַקִּיפָהוֹן מְסָרְנוּן וַיִּי אֲשַׁלְמִנוּן

Rashi

איכה ירדוף אחד. ממנו אלף מישראל:

אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם. מכרם ומסרם בידנו דילבר"ר בלע"ז:

For their mighty one is not like our
Almighty, yet our enemies sit in
judgement.

a
magistrate

31 כִּי לֹא כְצוּרָנוּ צוּרָם וְאֵיבֵינוּ פְּלִילִים :

אָרִי לֹא כְתַקְפָּנָא תַקְפָּהוֹן וּבַעֲלֵי דְכַבְנָא הוּוּ דִּינָנָא

Rashi

כי לא כצורנו צורם. כל זה היה להם לאויבים להבין, שהשם הסגירם ולא להם ולא להיהם הנצחון, שהרי עד הנה לא יכלו כלום אלהיהם כנגד צורנו, כי לא פסלנו סלעם, כל צור שבמקרא לשון סלע: ואויבינו פלילים. ועכשיו אויבינו שופטים אותנו, שהרי צורנו מכרנו להם. (ס"א הרי שצורנו מכרנו להם):

For their grapevine is of the grapevine
of Sedom and from the fields of
Amorah; their grapes are grapes of
bitter herbs. clusters galling to them.

32 כִּי־מִגֶּפֶן סֶדֶם גִּפְנֵם וּמִשְׂדֵּמֶת עֲמֹרָה עֲנַב־מֹ
a grape cultivated field
עֲנַב־יְרוּשָׁה אֲשֶׁכֶּלֶת מְרֻתָּה לָמוֹ:
cluster of grapes properly

אֲרֵי כְּפִרְעָנוֹת עֲמָא דְסֶדֶם פִּרְעָנוֹתָהוֹן וְלִקְוֹתָהוֹן כְּעֵם
עֲמֹרָה מִחֲתָהוֹן בִּישִׁין כְּרִישִׁי חֲוִין וְתִשְׁלֶמֶת עֹבְדֵיהוֹן
כְּמִרְוֹתָהוֹן

Rashi

כי מגפן סדום גפנם. מוסב למעלה, אמרתי בלבי אפאיהם ואשבית זכרם, לפי שמעשיהם מעשה סדום ועמורה: שדמות. שדה תבואה, כמו וישדמות לא עשה אכל (חבקוק ג, יז), בשדמות קדרון (מלכים ב כג, ד): ענבי רוש. עשב מר: אשכלות מרורות למו. משקה מר ראוי להם, לפי מעשיהם פורענותם, וכן תרגם אונקלוס וְתִשְׁלֶמֶת עֹבְדֵיהוֹן כְּמִרְוֹתָהוֹן:

Like caustic serpents' venom is their
wine, and [like] the gall of adders, cruel.

33 חֶמֶת תַּנִּינִם יִיגַם וְרֹאשׁ פִּתְנִים אֲכֹרָ:
cruel cobra a marine or land monster

הָא כְּמִרְתַּת תַּנִּינָא כֹּס פִּרְעָנוֹתָהוֹן וְכִרִּישׁ פִּתְנֵי חֲוִין
אֲכֹרָאִין

Rashi

חמת תנינים ייגם. כתרגומו הא כמרת תנינא כס פורענותהו, הנה כמרירות נחשים כוס משתה פורענותם: וראש פתנים. כוסם, שהוא אכזר לנשוק, אויב אכזרי יבא ויפרע מהם:

Is this not sequestered with Me, sealed
in My treasuries.

34 הֲלֹא־הוּא כָּמֹס עִמָּדִי חֲתָם בְּאוֹצְרוֹתַי:
to close up to store away

הֲלֹא כָּל עֹבְדֵיהוֹן גִּלְוֹן קִדְמִי גִּנְזִין לְיוֹם דִּנָּא בְּאוֹצְרֵי

Rashi

הלא הוא כמוס עמדי. כתרגומו, כסבורים הם ששכחתי מעשיהם, כולם גנוזים ושמורים לפני: הלא הוא. פרי גפנם ותבואת שדמותם כמוס עמדי:

Vengeance is with Me, and I shall
administer retribution at the time that
they shall stumble for the day of their
calamity is close by, and destiny speeds
towards them.

קִדְמִי פְּרַעְנוּתָא וְאַנָּא אֲשֵׁלֵם לְעֵדֹן דִּיגְלוֹן מֵאַרְעָהוֹן
אֲרִי קָרִיב יוֹם תִּבְרָהוֹן וּמִפְּעֵ דְעֵתִיד לְהוֹן

35 לִי נֶקֶם וְשָׁלֹם לְעֵת תָּמוּט רָגְלָם פִּי קָרוֹב יוֹם
to waver
prepared to hurry disaster
לְמוֹ: עֲתִידָת וְחָשׁ אִידָם

Rashi

לי נקם ושלום. עמי נכון ומזומן פורענות נקם, וישלם להם כמעשיהם, הנקם ישלם להם גמולם. ויש מפרשים ושלם, שם דבר, כמו ושלום, והוא מגזרת וְהִדְבֵּר אֵין בָּהֶם (ירמיה ה', יג), כמו וְהִדְבֹּר. ואימתי אשלם להם: לעת תמוט רגלם. כְּשֶׁתָּתֵם זכות אבותם שהם סמוכין עליו: כי קרוב יום אידם. כשארצה להביא עליהם יום אידם, קרוב ומזומן לפני להביא על ידי שלוחים הרבה: וחש עתדות למו. ומהר יבאו העתידות להם:

וחש. כמו יִמְהַר יִחְיֶשֶׁה (ישעיה ה', יט). עד כאן העיד עליהם משה דברי תוכחה, להיות השירה הזאת לעד, כשתבא עליהם הפורענות ידעו שאני הודעתים מראש, מכאן ואילך העיד עליהם דברי תנחומין שיבאו עליהם ככלות הפורענות, ככל אשר אמר למעלה, וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וְגו' (לעיל ל, א) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתָךְ וְגו' (שם ג):

When Adonoy administers justice
against His people and He will
reconsider about His servants; when He
sees the power surging, and none are
structured or fortified.

אֲרִי יִדִּין יְיָ דִּינָא דְעֵמָה וּפְרַעְנוּת עֲבֹדֵי צְדִיקָא
יִתְפָּרַע אֲרִי גְלִי קְדָמוֹהִי דְבָעֵדֹן דְּתִתְקַף עֲלֵיהוֹן מַחַת
סִנְאָה יְהוֹן מִטְּלָטְלִין וְשִׁבְיָקִין

36 כִּי־יִדְּיִן יְהוָה עֲמֹו וְעַל־עֲבָדָיו יִתְנַחֵם כִּי יִרְאֶה פִּי־
to inclose to go away
אֲזֵלָת יָד וְאַפָּס עֲצוּר וְעֲזוּב:

Rashi

כי ידין ה' עמו. כשישפוט אותם ביסורין הללו האמורים עליהם, כמו פי בם ידין עמים (איוב לו, לא), כי זה אינו משמש בלשון דהא, לתת טעם לדברים של מעלה, אלא לשון תחלת דבור, כמו פי תבאו אֶל הָאָרֶץ (ויקרא כה, ב), כשיבאו עליהם משפטים הללו, ויתנחם הקב"ה על עבדיו לשוב ולרחם עליהם:

יתנחם. לשון הפך מחשבה, להיטיב או להרע:

כי יראה כי אזלת יד. כשיראה כי יד האויב הולכת וחוזקת מאד עליהם, ואפס בהם עצור ועזוב:

עצור. נושע ע"י עצור ומושל שיעצור בהם:

עזוב. ע"י עזוב. עוצר, הוא המושל העוצר בעם שלא ילכו מפוזרים בצאתם לצבא על האויב, בלשון לע"ז מיינטינדר. עוצר, הוא הנושע במעצור המושל. עזוב, מחוץ, כמו ויעזבו ירושלים עד החומה (נחמיה ג, ח), איך לא עזבה עיר תהלה (ירמיה מט, כה). עוצר, מייטונדי"ר. עזוב, אינפורצי"ד:

He shall say, "Where is their god the rock on which they relied for shelter?

37 ואמר אי אלהימו צור חסיו בן: to flee for protection

ויימר אן דחלתהון תקיפא דהו רחיצין ביה

Rashi

ואמר. הקב"ה עליהם: אי אלהימו. עבודת אלילים שעבדו:

צור חסיו בו. הסלע שהיו מתכסין בו מפני החמה והצנה, כלומר שהיו בטוחין בו להגן עליהם מן הרעה:

They ate the fat of their sacrifices, they drank the wine of their libation? Let them arise and help you, let them serve as your shield.

38 אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם יקומו prince

ויעזרכם יהי עליכם סתרה:

די תרב נכסתהון הו אכלין שתן חמר נסכיהון יקומו
כען ויסעדונכון יהון עליכון מגן

Rashi

אשר חלב זבחימו. היו אותן אלהות אוכלים, שהיו מקריבין לפנייהם ושותין יין נסיכם:

יהי עליכם סתרה. אותו הצור יהיה לכם מחסה ומסתור:

Now observe! For it is I! I am the One!
and no god matches Me; I put to death
and make live, I smite and I heal and no
one can rescue from My grasp.

39 ראו | עתה כי אני הוא ואין אלהים עמדי אני

אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל: to dash asunder

חזו כען ארי אנא אנא הוא ולית אלה בר מני אנא
ממית ומחיה מחינא ואף מסינא ולית מן ידי משוב

Rashi

ראו עתה. הבינו מן הפורענות שהבאתי עליכם ואין לכם מושיע, ומן התשועה שאושיעכם ואין מוחה בידי:

אני אני הוא. אני להשפיל ואני להרים:

ואין אלהים עמדי. עומד כנגדי למחות:

עמדי. דוגמתי וכמוני:

ואין מידי מציל. הפושעים בי:

שישי

For I shall lift My hand heavenward,
and I shall say, 'I live forever.'

40 כִּי־אֲשָׂא אֶל־שָׁמַיִם יָדִי וְאָמַרְתִּי חַי אֲנִכִּי לְעֹלָם:

אָרִי אֶתְקַנִּית בְּשָׁמַיָא בֵּית שְׁכֻנָּתִי וְאָמַרְתִּי קַיִם אָנָּא
לְעֹלָמִין

Rashi

כי אשא אל שמים ידי. כי בחרון אפי אשא ידי אל עצמי בשבועה:

ואמרתי חי אנכי. לשון שבועה הוא, [כמו חי אני נאם ה' אם לא פאשר דברתם באזני (במדבר יד, כח), אף כאן] אני נשבע

חי אנכי:

If I whet My saber to a gleam, and hold
judgement in My grasp. I shall wreak
vengeance on My foes and My spitters
will I pay.

41 אִם־ שְׁנוּתִי בֶּרֶק חֲרָבִי וְתֹאחֲזוּ בְּמִשְׁפָּט יָדִי אֲשִׁיב
to repeat

נָקָם לְצָרִי וְלִמְשֻׁנָּי אֲשִׁלֵּם:

אִם עַל חֵד תִּרְיִן כְּחִיזוּ בֶּרֶק אֶמְסֹף שְׁמִיָּא וְעַד סוֹף
שְׁמִיָּא תִּתְגַּלִּי חֲרָבִי וְתִתְקַף בְּדִינָא יָדִי אֶתְב פִּרְעֻנוֹתָא
לְסִנְאִי וּלְבַעֲלֵי דְבָבִי אֲשִׁלֵּם

Rashi

אם שנותי ברק חרבי. אם אשנן את להב חרבי, כמו למען יהיה לה ברק (יחזקאל כא, טו) פלנדו"ר:

ותאחז במשפט ידי. להניח מדת רחמים באויבי שהרעו לכם, אֲשֶׁר אֲנִי קֹצֵפְתִּי מֵעַט וְהִמָּה עֲזָרוּ לְרָעָה (זכריה א, טו). ד"א,

ותאחז ידי את מדת המשפט, להחזיק בה ולנקום נקם:

אשיב נקם וגו'. למדו רבותינו באגדה מתוך לשון המקרא שאמר ותאחז במשפט ידי, לא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה, מדת

בשר ודם זורק חץ ואינו יכול להשיבו, והקב"ה זורק חציו ויש בידו להשיבן כאילו אוחזן בידו, שהרי ברק הוא חצו, שנאמר

כאן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי, והמשפט הזה לשון פורענות הוא בלע"ז יושטיצא"ה:

I shall make My arrows drunk with
blood and My saber shall consume
flesh; for the blood of the slaughtered
and the captives, for the original
savagery of the enemy."

42 אֲשַׁכִּיר חֲצִי מִדָּם וְחֶרְבִי תֹאכַל בָּשָׂר מִדָּם חָלָל
חֲצִי arrow
וְשִׁבְיָהּ מֵרָאשׁ פְּרָעוֹת אוֹיֵב: exile

אֶרְוֶי גִירֵי מִדָּמָא וְחֶרְבִי תִקְטֹל בְּעַמְמִיָּא מִדָּם קְטִילָן
וְשִׁבְיָן לְאַעְדָּאָה כְּתָרִין מֵרִישׁ סְנָאָה וּבָעַל דְּבָבָא

Rashi

אשכיר חצי מדם. האויב:

וחרבי תאכל בשר. בשרם:

מדם חלל ושביה. זאת תהיה להם מעון דם חללי (ס"א חללי דם) ישראל ושביה ששבו מהם:

מראש פרעות אויב. מפשע תחלת פרצות האויב, כי כשהקב"ה נפרע מן האומות, פוקד עליהם עונם ועונות אבותיהם, מראשית
פרצה שפרצו בישראל:

Let the nations extol His people for He
shall avenge the blood of His servants
and wreak vengeance on His enemies
and reconcile His land, His people.

43 הֲרִנְיֵנוּ גוֹיִם עַמּוֹ כִּי דָם־עַבְדָּיו יִקּוּם וְנִקְּמָם יֵשִׁיב
properly
לְצִרְיָו וְכִפֵּר אֲדָמְתּוֹ עַמּוֹ: (פ)

שִׁבְחוּ עַמְמִיָּא עֲמָה אַרִי פְּרָעוֹת עַבְדוּהִי צְדִיקָא
יִתְפָּרַע וּפְרָעוֹת יִתִּיב לְסְנָאוּהִי וְיִכְפֹּר עַל אֲרָעָה וְעַל
עֲמָה

Rashi

הרנינו גוים עמו. לאותו הזמן ישבחו האומות את ישראל, ראו מה שבחה של אומה זו, שדבקו בהקב"ה בכל התלאות שעברו
עליהם ולא עזבוהו, יודעים היו בטובו ובשבחו:

כי דם עבדיו יקום. שפיכות דמיהם כמשמעו:

ונקם ישיב לצריו. על הגזל ועל החמס, כענין שנאמר מִצָּרִים לְשִׁמְמָה תִּהְיֶה וְאָדוֹם לְמַדְבָּר שִׁמְמָה תִּהְיֶה מִחֲמַס בְּנֵי יְהוּדָה
(יואל ד, יט), ואומר מִחֲמַס אֶחֱיָהּ יַעֲקֹב וגו' (עובדיה א, י):

וכפר אדמתו עמו. ויפייס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם ושעשה להם האויב:

וכפר. לשון רצוי ופיוס, כמו אֶכְפֶּרָה פָּנָיו (בראשית לב, כא), אֶנְחִינֶיהָ לְרוּגְזָהּ:

וכפר אדמתו. ומה היא אדמתו, עמו, כשעמו מתנחמים ארצו מתנחמת, וכן הוא אומר רָצִיתָ ה' אֶרְצֶךָ (תהלים פה, ב), במה
רצית ארצך, שִׁבְתָּ שְׁבִית יַעֲקֹב (שם).

בפנים אחרים היא נדרשת בספרי (שכז), ונחלקו בה רבי יהודה ורבי נחמיה, רבי יהודה דורש כולה כנגד ישראל ורבי נחמיה

דורש כולה כנגד האומות, רבי יהודה דורשה כלפי ישראל, אמרתי אפאיהם כמו שפירשתי עד ולא ה' פעל כל זאת. כי גוי אובד עצות המה, אבדו תורתי שהיא להם עצה נכונה. ואין בהם תבונה, להתבונן איכה ירדוף אחד מן האומות אלף מהם, אם לא כי צורם מכרם. כי לא כצורנו צורם, הכל כמו שפירשתי עד תכליתו. ורבי נחמיה דורשה כלפי האומות עובדי אלילים, כי גוי אובד עצות המה, כמו שפירשתי תחלה עד ואויבינו פלילים:

כי מגפן סדום גפנם. של אומות עובדי אלילים:

ומשדמת עמורה וגו'. ולא ישימו לבם לתלות הגדולה ב:

ענבמו ענבי רוש. הוא שאמר לולי כעס אויב אגור על ישראל, להרעילם ולהמרינם, לפיכך אשכלות מרורות למו, להלעיט אותם על מה שעשו לְבָנֵי:

חמת תנינים יינם. מוכן להשקותם על מה שעושין להם:

כמוס עמדי. אותו הכוס שנאמר כִּי כֹס בְּיַד ה' וגו' (תהלים עה, ט):

לעת תמוט רגלם. כענין שנאמר תִּרְמָסְנָה רָגְלָם (ישעיה כו, ו):

כי ידין ה' עמו. בלשון זה משמש כי ידין בלשון דהא, ואין ידין לשון יסורין, אלא כמו כי יריב את ריבם מיד עושקיהם, כי יראה כי אזלת יד וגו':

ואמר אי אלהימו. האויב יאמר אי אלהימו של ישראל, כמו שאמר טיטוס הרשע כשגידר את הפרוכת (גיטין נו:), כענין

שנאמר וְתִרְאָ אֱיֹבָתִי וְתִכְסֶּה בּוֹשָׁה הָאִמְרָה אֵלַי אִי ה' אֱלֹהֶיךָ (מיכה ז, י):

ראו עתה כי אני וגו'. אז יגלה הקב"ה ישועתו ויאמר, ראו עתה כי אני אני הוא, מאתי באת עליהם הרעה, ומאתי תבא עליהם הטובה:

ואין מידי מציל. מי שיציל אתכם מן הרעה אשר אביא עליכם:

כי אשא אל שמים ידי. כמו כי נשאתי, תמיד אני משרה מקום שכינתי בשמים, כתרגומו, אפילו חלש למעלה וגבור למטה, אימת העליון על התחתון, וכל שכן שגבור מלמעלה וחלש מלמטה:

ידי. מקום שכינתי, כמו אִישׁ עַל יָדוֹ (במדבר ב, יז), והיה בידי להפרע מכם, אבל אמרתי שחי אנכי לעולם, איני ממחר לפרוע לפי שיש לי שהות בדבר, כי אני חי לעולם, ובדורות אחרונים אני נפרע מהם, והיכולת בידי להפרע מן המתים ומן החיים, מלך בשר ודם שהוא הולך למות ממחר נקמתו להפרע בחייו, כי שמא ימות הוא או אויבו, ונמצא שלא ראה נקמתו ממנו, אבל אני חי לעולם, ואם ימותו הם ואיני נפרע בחייהם, אפרע במותם: אם שנותי ברק חרבי. הרבה אם יש שאינם תלויין, כשאשנן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי וכו', כמו שפירשתי למעלה:

שביעי

Moshe came and he spoke all the words
of this song in the hearing of the
people; he and Hoshe'a, the son of Nun.

וַאֲתָא מֹשֶׁה וּמִלֵּיל יֵת כָּל פִּתְגָמֵי תְּשֻׁבְחָתָא הָדָא קָדָם
עָמָא הוּא וְהוֹשִׁיעַ בֶּר נון

44 וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה־הַזֹּאת בְּאָזְנוֹי

הָעָם הוּא וְהוֹשִׁיעַ בֶּן־נוֹן:

Rashi

הוא והושע בן נון. שבת של דיוּגִי היתה, נטלה רשות מזה ונתנה לזה (סוטה יג:), העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא היה לך להרים ראש, ולמה קוראו כאן הושע, לומר שלא זחה דעתו עליו, שאע"פ שניתנה לו גְּדֻלָּה, השפיל עצמו כאשר מתחלתו (ספרי שלד):

When Moshe finished speaking all
these words to all of Yisroel,

וַיִּסְּצֵי מֹשֶׁה לְמַלְלָא יֵת כָּל פִּתְגָמֵי הָאֱלֹיִן עִם כָּל
יִשְׂרָאֵל

45 וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה

אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל:

He said to them, "Focus your thoughts
on all the statements that I am bringing
to witness against you today; which you
are to command to your sons to guard
and to fulfill all the statements of this
Torah.

וַאֲמַר לְהוֹן שׁוּוּ לְבַבְכוֹן לְכָל פִּתְגָמֵי דִי אֲנָא מְסַהַד
בְּכוֹן יוֹמָא דִּין דִּי תִפְקְדָנוּן יֵת בְּנִיכוֹן לְמַטְר לְמַעְבַּד יֵת
כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרִיתָא הָדָא

46 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שִׁימוּ לְבַבְכֶּם לְכָל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנִי

מַעֲיִד בְּכֶם הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּצְווּ אֶת־בְּנֵיכֶם לְשָׁמֵר לַעֲשׂוֹת

אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

Rashi

שימו לבבכם. צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים לדברי תורה, וכן הוא אומר בן אדם רֵאָה בְּעֵינֶיךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְׁמַע וְשִׂים לְבָבְךָ וגו' (יחזקאל מ, ד), הרי דברים קל וחומר, ומה תבנית הבית שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה, צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים להבין, דברי תורה שהן כהררין התלויין בשערה על אחת כמה וכמה:

For it is not a futile thing for you, for it
is your life; and by this matter will you
live long on the land that you are
crossing the Yardein there to inherit."

47 כִּי לֹא־דָבָר רֶק הוּא מְפֶה פִּי־הוּא חַיִּיכֶם empty

וּבְדָבָר הַזֶּה תֵּאָרִיכוּ יָמִים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם

עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: (פ)

אֲרִי לֹא פִתְגָם רָקָא הוּא מְנַכּוֹן אֲרִי הוּא תֵיכּוֹן
וּבְפִתְגָמָא הַדִּין תּוֹרְכוֹן יוֹמִין עַל אֲרֶעָא דִּי אַתּוֹן עֹבְרִין
יֵת יִרְדְנָא תַּמָּן לְמִירְתָּהּ

Rashi

כי לא דבר רק הוא מכם. לא לחנם אתם יגיעם בה, כי הרבה שכר תלוי בה, כי היא חייכם. דבר אחר, אין לך דבר ריקן
בתורה שאם תדרשנו שאין בו מתן שכר, תדע לך שכן אמרו וְאַחֲזוּת לֹטֶטֶן תִּמְנָע (בראשית לו, כב), וְתִמְנָע הִיתָה פִּילְגֶשׁ וגו'
(שם יב), לפי שאמרה איני כדאי להיות לו לאשה, הלואי ואהיה פילגשו, וכל כך למה, להודיע שבחו של אברהם שהיו
שלטונים ומלכים מתאווים לידבק בזרעו:

Adonoy spoke to Moshe at the very
height of that day, saying,

48 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה לֵאמֹר:

וּמִלֵּיל י' עִם מֹשֶׁה בְּכֶרֶן יוֹמָא הַדִּין לְמִימָר

Rashi

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה. בשלושה מקומות נאמר בעצם היום הזה, נאמר בנח בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וגו' (שם ז,
יג), במראית אורו של יום, לפי שהיו בני דורו אומרים, בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה, ולא
עוד, אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין את התיבה, אמר הקב"ה, הריני מכניסו בחצי היום וכל מי שיש בידו כח
למחות יבא וימחה, במצרים נאמר בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיא ה' (שמות יב, נא), לפי שהיו מצרים אומרים, בכך וכך אם אנו
מרגישים בהם אין אנו מניחין אותן לצאת, ולא עוד, אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגין בהם, אמר הקב"ה, הריני מוציאן
בחצי היום, וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה, אף כאן במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה, לפי שהיו ישראל
אומרים, בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו, אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את הים, והוריד לנו את המן,
והגיו לנו את השליו, והעלה לנו את הבאר, ונתן לנו את התורה, אין אנו מניחין אותו, אמר הקב"ה, הריני מכניסו בחצי היום
וכו':

“Go up to this Mount Ho’avorim,
Mount Nevo, which is in the land of
Moav, that faces Yereicho; and see the
land of Canaan that I am giving to Bnei
Yisroel as inheritance.

סָק לְטוֹרָא דְעִבְרָאִי הָדִין טוֹרָא דְנִבּוֹ דִּי בְּאַרְעָא
דְּמוֹאָב דִּי עַל אִפִּי יְרִחוֹ וְחֲזִי יְת אֶרְעָא דְכִנְעַן דִּי אֲנָא
יְהִיב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֲסָנָא

And die on the mountain upon which
you are going up and be gathered unto
your people, just as your brother
Aharon died in Hor Hohor and was
gathered unto his people.

וּמוֹת בְּטוֹרָא דִּי אֶת סָלַק לְתִמְן וְתִתְכַנֵּשׁ לְעַמּוּד כְּמֹא
דְּמִית אֶהְרֹן אַחֲוֵהּ בְּהוֹר טוֹרָא וְאֶתְכַנֵּשׁ לְעַמּוּד

Rashi

כאשר מת אהרן אחיו. באותה מיתה שראית וחמדת אותה, שהפשיט משה את אהרן בגד ראשון והלבישו לאלעזר וכן שני
וכן שלישי, וראה בנו בכבודו, א"ל משה, אהרן אחי, עָלָה לַמָּטָה, ועלה, פשוט ידיך, ופשט, פשוט רגליך, ופשט, עצום עיניך,
ועצם, קמוץ פִּיךָ, וקמץ והלך לו, אמר משה אשרי מי שמת במיתה זו:

Because you were unfaithful to Me
amid Bnei Yisroel at the waters of
argument at Kodeish in the Tzin
wilderness; because of [the fact] that
you did not sanctify Me amid Bnei
Yisroel.

עַל דִּי שִׁקְרָתוֹן בְּמִימְרֵי בְּגוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי מַצִּוֹת
רְקָם מִדְּבָרָא דְצִין עַל דִּי לֹא קִדְשְׁתוֹן יְתִי בְּגוֹ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל

49 עָלָה אֶל־הָרֹם הָעֵבְרִים הָזֶה הַר־נֶבֹז אֲשֶׁר בְּאַרְץ מוֹאָב
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרִחוֹ וְרָאָה אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נָתַן
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחֲזָהּ:

50 וּמָת בְּהָרֹם אֲשֶׁר אִתָּהּ עָלָה לְשֹׁמֵה וְהֶאֱסַף אֶל־עַמּוּד
בְּאַשְׁרֵי־מָת אֶהְרֹן אָחִיו בְּהָרֹם הַהוּא וַיֵּאֱסַף אֶל־עַמּוּד:

quarrel

51 עַל אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי־מְרִיבָת
קֹדֶשׁ מִדְּבַר־צִין עַל אֲשֶׁר לֹא־קִדְשְׁתֶּם אוֹתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

Rashi

על אשר מעלתם בי. גרמתם למעול בי:

על אשר לא קדשתם אותי. גרמתם לי שלא אתקדש, אמרתי לכם ודברתם אל הסלע (במדבר כ, ח), והם הכוהו, והוצרכו להכותו פעמים, ואלו דברו עמו ונתן מימיו בלא הכאה, היה מתקדש שם שמים, שהיו ישראל אומרים, ומה הסלע הזה שאינו לשכר ולא לפורענות, אם זכה אין לו מתן שכר, ואם חטא אינו לוקה, כך מקיים מצות בוראו, אנו לא כל שכן:

For from afar will you see the land but
you will not come there to the land that
I am giving to Bnei Yisroel."

52 כִּי מִנֶּגֶד תִּרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבֹא אֶל־הָאָרֶץ

אֲשֶׁר־אֲנִי נָתַן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)

אֲרִי מִקְבֵּל תַּחֲזִי יְת אֶרְעָא וּלְתַמָּן לֹא תַעוֹל לְאֶרְעָא
דִּי אֲנָא יְהִיב לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל

Rashi

כי מנגד. מרחוק:

תראה וגו'. כי אם לא תראנה עכשיו לא תראנה עוד בחייד:
ושמה לא תבוא. וידעתי כי חביבה היא לך, על כן אני אומר לך עלה וראה:

II Samuel 22:1-51

הפטרה — שמואל ב

הפטרה

Dovid spoke to Adonoy the words of
this song. on the day Adonoy saved him
from the hand of all his enemies and
from the hand of Shaul.

He said, Adonoy is my Rock, my
Fortress and my Rescuer.

1 וַיִּדְבֹּר דָּוִד לַיהוָה אֶת־דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַצֵּל

יְהוָה אֱתוֹ מִכַּף כָּל־אֹיְבָיו וּמִכַּף שָׁאוּל:

2 וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלְעִי וּמִצְדָּתִי ^{a net} וּמַפְלְטִי ^{to slip out} לִי:

My God is my Rock I take refuge in
Him. He is my Shield and the horn of
my salvation. My Stronghold, my
Refuge, my Saviour. He saved me from
[all] violence.

3 אֱלֹהֵי צוּרִי אֶחָסֶה בּוֹ מִגְּדִי וְקִרְוִי יִשְׁעִי מִשְׁגָּבִי
stronghold to flee for protection
וּמִנוֹסֵי מִשְׁעֵי מַחֲמָס תִּשְׁעֵנִי: refuge

I call to Adonoy in praise and I am
saved from my enemies.

4 מִהִלֵּל אֶקְרָא יְהוָה וּמֵאִיְבֵי אֲנִשֶּׁע:

Death's destruction surrounded me, the
deluge of wicked soldiers alarmed me.

5 כִּי אֶפְנִי אֶפְנִי מִשְׁבָּרֵי מָוֶת נִחֲלִי בְּלִיעַל
wickedness a breaker to surround
יִבְעֲתֵנִי: to fear

Groups of evil men surrounded me,
death traps were before me.

6 חֲבָלֵי שְׂאוֹל סָבְנוּ קִדְמֹנִי מִקְשֵׁי מָוֶת: landmine

In my distress I called to Adonoy, and
to my God I called. He hears my voice
from His abode, and my cries reach His
ears.

7 בְּצַרְלִי אֶקְרָא יְהוָה וְאֶל־אֱלֹהֵי אֶקְרָא וַיִּשְׁמַע מִהִכְלוֹ
קוֹלִי וַיִּשְׁוַעְתִּי בְּאָזְנוֹי: cry for help

The world shook and shuddered, the
pillars of heaven trembled. They shook
when God became angry:

8 וַתִּגַּעַשׁ [וַיִּתְגַּעַשׁ] וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ
to quiver a foundation to agitate violently
וַיִּתְגַּעַשׁוּ כִּי־חָרָה לּוֹ:

Smoke rose from His nostrils, fire from
His mouth consumed [the wicked].
Coals flamed forth from Him.

9 עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ וְאֵשׁ מִפִּי תֹאכֵל גְּחָלִים בָּעָרוּ
coal
מִמֶּנּוּ:

He bent heaven and descended and
clouds of darkness were beneath His
feet.

10 וַיֵּט שָׁמַיִם וַיִּרֹד וַעֲרַפֵּל תַּחַת רַגְלָיו: fog

He rode on a cherub and flew, He was
seen on wings of wind.

11 וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוּב וַיֵּעָף וַיֵּרָא עַל־כַּנְפֵי־רוּחַ:

He put [a protective] darkness around
His shelter, abundant waters, thick
clouds of the sky.

12 וַיִּשֶׁת חֹשֶׁךְ סְבִיבֹתָיו וַיִּבְרָא מַסְכַּת
thick cloud mass booth סְכָת וַיִּבְרָא מַסְכַּת חֹשֶׁךְ סְבִיבֹתָיו
שְׁחָקִים:

From the brightness before Him
burning coals of fire [came forth].

13 מִנְּגִיעַה נִגְדוּ בָּעָרוֹ גַּחֲלֵי־אֵשׁ:
brilliancy מִנְּגִיעַה נִגְדוּ בָּעָרוֹ גַּחֲלֵי־אֵשׁ:

Adonoy thundered from heaven, and
the most high made His voice heard.

14 יִרְעָם מִן־שָׁמַיִם יְהוָה וְעֲלִיּוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ:
to tumble יִרְעָם מִן־שָׁמַיִם יְהוָה וְעֲלִיּוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ:

He shot arrows and scattered [the
enemy] [He sent forth] lightning and
terrified them.

15 וַיִּשְׁלַח חֲצִיצִים וַיִּפְּצֵם בָּרָק וַיַּהַמּ [וַיִּהָם:]
properly arrow וַיִּשְׁלַח חֲצִיצִים וַיִּפְּצֵם בָּרָק וַיַּהַמּ [וַיִּהָם:]

The bed of the ocean appeared, and the
foundations of the earth were revealed
by Adonoy's [commanding] shout, by
the wind blowing from His nostrils.

16 וַיִּרְאוּ אֲפָקֵי יָם יִגְלוּ מִסְדּוֹת תַּבֵּל בְּגִעְרַת יְהוָה
rebuke streambed וַיִּרְאוּ אֲפָקֵי יָם יִגְלוּ מִסְדּוֹת תַּבֵּל בְּגִעְרַת יְהוָה
מִנְּשֹׁמֶת רוּחַ אָפוֹ:
מִנְּשֹׁמֶת רוּחַ אָפוֹ:

He delivers [salvation] from on high, He
took me away [from my enemies]. He
plucked me out of mighty waters.

17 יִשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקְחֵנִי יִמְשְׁנֵנִי מִמַּיִם רַבִּים:

He saved me from my mighty enemy,
and from those who hate me for they
were too powerful for me.

18 יִצִּילֵנִי מֵאֹיְבֵי עֹז מִשְׁנֹאֵי כֹי אֲמָצוּ מִמֶּנִּי:
to be alert יִצִּילֵנִי מֵאֹיְבֵי עֹז מִשְׁנֹאֵי כֹי אֲמָצוּ מִמֶּנִּי:

[My enemies] were after me at my low
point, Adonoy was my Support.

19 יִקְדָּמֵנִי בַיּוֹם אִידִי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעֹן לִי:
support disaster יִקְדָּמֵנִי בַיּוֹם אִידִי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעֹן לִי:

He took me out and delivered me, He
saved me because He found me
favorable.

20 וַיֵּצֵא לְמִרְחָב אֹתִי יַחֲלֹצֵנִי בִּיַּחֲפֹץ בֵּי:
space וַיֵּצֵא לְמִרְחָב אֹתִי יַחֲלֹצֵנִי בִּיַּחֲפֹץ בֵּי:

Adonoy rewarded me according to my
righteousness according to the purity of
my hands He compensated me.

21 יִגְמְלֵנִי יְהוָה כְּצִדְקָתִי כְּכֹר יְדֵי יֹשִׁיב לִי:

Because I have kept to Adonoy's ways
and I have not wickedly forsaken my
God.

22 כִּי שְׁמַרְתִּי דְרָכֵי יְהוָה וְלֹא רָשָׁעְתִּי מֵאֱלֹהִי:

Because all his judgments were before
me, and His statutes, I did not turn
from.

23 כִּי כָל־מִשְׁפָּטוֹ [מִשְׁפָּטִיו] לִנְגִדִי וְחֻקֹּתָיו לֹא־^{forbidden} אָסוּר

מִמֶּנָּה:

I was wholehearted with Him, and
guarded myself from sinning.

24 וְאֶהְיֶה תָמִים לוֹ וְאֶשְׁתַּמְרָה מֵעֲוֹנִי:

Adonoy compensated me according to
my righteous and my purity in His
eyes.

25 וַיִּשָּׁב יְהוָה לִי כְצַדִּיקְתִּי כְכֹרִי לִנְגִיד עֵינָיו:

With the devout, you are kind, with the
wholehearted, You are wholehearted.

26 עִם־חֲסִיד תִּתְחַסֵּד עִם־גִּבּוֹר תָּמִים תִּתְּנֵם:

With the pure, You are pure, and with
those who are deviant You act
perversely.

27 עִם־^{to twine} נָבֵר ^{distorted} תִּתְבַּר וְעִם־^{to clarify} עֲקָשׁ תִּתְּפַל :

You deliver an afflicted people And
Your eyes are upon the haughty to
humble them.

28 וְאֶת־עַם עֲנִי תוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךָ עַל־רָמִים תִּשְׁפִּיל:

For You are my light, Adonoy and
Adonoy will brighten my darkness.

29 כִּי־אֶתָּה ^{a lamp or light} נִירִי יְהוָה וְיִהְיֶה ^{to glitter} יְגִיעָה חֲשָׁכִי:

With Your [help] I will overrun [enemy]
troops, with [the aid of] my God I will
scale a wall.

30 כִּי בָכָה אֲרוּץ גִּדּוּד בְּאֱלֹהֵי אֲדָלַג ^{to spring}־שׁוּר:

God Whose way is perfect, the word of
Adonoy is refined. He is the shield of all
those who seek refuge in Him.

31 הָאֵל תָּמִים דְּרָכּוֹ אִמְרַת יְהוָה ^{to fuse} צְרוּפָה מְגִן הוּא

לְכָל הַחֹסִים בּוֹ:

For who is mighty other than Adonoy?
And who is a Protector other than our
God?

The Almighty who empowered me
with strength and cleared my path to
perfection.

He made my feet like [those of] deer
and placed me on the heights.

He trained my hands for war, my arms
to bend a copper bow.

You have given me the shield of Your
redemption, and Your humility has
made me great.

You have expanded my stride beneath
me and [nevertheless] my ankles did
not slip.

I have pursued my enemies and
destroyed them and I did not return
until they were consumed.

I have consumed them, I will strike
them and they will not get up. and they
fell beneath my feet.

You infused me with strength for the
battles, You caused my enemies to fall
beneath me.

And regarding my enemies You gave
me the back of their necks I cut down
those who hate me.

32 כִּי מִי־אֵל מִבְּלָעַדִּי יְהוָה וּמִי צוּר מִבְּלָעַדִּי אֱלֹהֵינוּ: ^{exclusive}

33 הָאֵל מְעִוֵּי חֵיל וַיִּתֵּר תָּמִים דְּרוּכֹ [דְּרָכָי]: ^{to jump}

34 מְשֻׁנָּה רַגְלִיו [רַגְלֵי] כְּאֵילֹת וְעַל בָּמוֹתַי יַעֲמַדְנִי: ^{doe properly}

35 מִלְמַד יָדַי לַמִּלְחָמָה וְנִחַת קֶשֶׁת נְחוּשָׁה זְרַעְתִּי: ^{copper}

36 וַתִּתְּנֵנִי מִגֹּן יִשְׁעֶךָ וַעֲנִתְךָ תִּרְבֵּנִי:

37 תִּרְחִיב צַעְדִּי תַחְתָּנִי וְלֹא מָעָדוּ קַרְסָלָי: ^{a pace or regular step an ankle to waver}

38 אֶרְדָּפָה אִיבֵי וְאַשְׁמִידֵם וְלֹא אָשׁוּב עַד־כְּלוֹתָם:

39 וְאֶכְלֵם וְאַמְחָצֵם וְלֹא יִקוּמוּן וַיִּפְּלוּ תַחַת רַגְלֵי: ^{to dash asunder}

40 וַתִּזְרְנֵי חֵיל לַמִּלְחָמָה תִּכְרִיעַ קַמֵּי תַחְתָּנִי: ^{to bend the knee to belt}

41 וְאִיבֵי תַתָּה לִי עָרַף מְשֻׁנָּאִי וְאַצְמִיתָם: ^{the nape or back of the... to extirpate}

They cried out but there was no one to
deliver them [they cried] to Adonoy but
He did not answer them.

I crushed them like the dust of the
earth, like the mud in the streets I
ground them, I trampled them.

You rescued me from the antagonists
among my people. You preserved me to
be a leader of nations, A people that I
did not [even] know serves me.

Foreign people lied to me [as soon] as
their ears hear [my wish] they listen to
[and obey] me.

Foreign people will wither, and become
lame from [the agony of] their
imprisonment.

Adonoy lives, and blessed is
[protecting] Rock, and exalted is God,
my (Rock) and my Saviour.

Almighty, Who avenges me [of my
enemies] and subdues peoples beneath
me.

You extract me from my enemies'
[clutches], You lift me above those who
rise against me. You save me from
violent men.

Therefore I will laud You, Adonoy,
among the nations and I will sing to
Your Name.

to gaze at
or about

42 וַיִּשְׁעוּ וַאֲיֵן מִשְׁיַע אֱלֹהֵיהֶם וְלֹא עָנָם:

to crush
crumble

mud

43 וַאֲשַׁחֲקֵם כַּעֲפַר־אָרֶץ כְּטִיט חוּצוֹת אֲדָקָם

to pound
the earth

: אֲרַקֵּם

44 וַתַּפְלִיטֵנִי מִרִיבֵי עַמִּי תִשְׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עַם

לֹא־יָדַעְתִּי יַעֲבֹדֵנִי:

to be
untrue

45 בְּנִי נֶכֶד יִתְכַחֲשׁוּ לִי לְשִׁמּוֹעַ אֲזֵן יִשְׁמְעוּ לִי:

frame

to gird on

46 בְּנִי נֶכֶד יִבְלוּ וַיִּחַגְרוּ מִמַּסְגְּרוֹתָם:

47 חַי־יְהוָה וּבְרוּךְ צוּרֵי יִרְם אֱלֹהֵי צוּר יִשְׁעֵי:

48 הָאֵל הַנִּתֵּן נִקְמַת לִי וּמוֹרִיד עַמִּים תַּחְתָּנִי:

49 וּמוֹצִיאֵי מֵאִיבֵי וּמִקְמֵי תְרוּמָתִי מֵאִישׁ חֲמָסִים

תַּצִּילֵנִי:

50 עַל־כֵּן אוֹדֶךָ יְהוָה בְּגוֹיִם וּלְשִׁמְךָ אֲזַמְּרָ:

He delivers great salvation to His king,
and bestows kindness upon His
anointed one, to Dovid and his children
for eternity.

[מגדול] יְשׁוּעוֹת מֶלֶךְ וְעֲשֵׂה חֶסֶד לְמָשִׁיחַו

לְדָוִד וּלְזֶרְעוֹ עַד־עוֹלָם: (פ)